

باستان‌شناسی حوزه هلیل رود، جیرفت

جلد سوم: سفال

نویسنده: یوسف محمدزاده

۱۳۹۸

سرشناسه	مجدزاده، یوسف، ۱۳۱۵-
عنوان و نام پدیدآور	باستان‌شناسی حوزه هلیل‌رود، جیرفت/ نویسنده یوسف مجدزاده؛ عکس گروه باستان‌شناسی حوزه هلیل‌رود جیرفت.
مشخصات نشر	تهران: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	ج ۳
شابک	دوره ۹-۸۰-۸۴۱۲-۶۰۰-۹۷۸ : ج ۱ ؛ ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۲-۸۱-۶۱ : ج ۲ ؛ ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۲-۸۲-۳۲ : ج ۳
وضعیت فهرست نویسی	۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۲-۹۸-۴۳ : فیا
مندرجات	ج ۱. هنر و معماری (کنارصندل جنوبی). - ج ۱. هنر و معماری (کنارصندل شمالی). - ج ۲. سفال.
موضوع	محوطه باستان‌شناسی کنار صندل
موضوع	(Konar Sandal Site (Iran
موضوع	حفاری‌ها (باستان‌شناسی) -- ایران -- جیرفت
موضوع	Excavations (Archaeology) -- Iran -- Jiroft
شناسه افزوده	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری. اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کرمان. گروه باستان‌شناسی حوزه هلیل‌رود جیرفت
شناسه افزوده	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری
شناسه افزوده	Research Institute of Cultural Heritage & Tourism
رده بندی کنگره	DSR55 / ۵۸۶م۳ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی	۹۵۵/۷۳۴۰۲۳
شماره کتابشناسی ملی	۴۹۸۱۴۹۵

مرکز معرفی فرهنگی

باستان‌شناسی حوزه هلیل‌رود، جیرفت جلد سوم: سفال

نویسنده: یوسف مجدزاده
مدیر طرح و ناظر: محمدرضا میری
عکس: گروه باستان‌شناسی حوزه هلیل‌رود جیرفت
طرح و اجرا: مؤسسه پیشین‌پژوه/ تلفن: ۰۲۱۸۸۰۰۱۰۸۹
گرافیک: ساره امینی
طرح جلد: مهدی الوندی
چاپ و صحافی:
شمارگان: ۱۰۰
چاپ اول: ۱۳۹۸
قیمت: ۱۲۰/۰۰۰ تومان
شابک دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۲-۸۰-۹
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۲-۹۸-۴
ناشر: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری
تمام حقوق برای ناشر محفوظ است.
نشانی: تهران، خیابان امام خمینی، ابتدای خیابان سی تیر، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری
تلفن: ۰۲۱-۶۶۷۳۶۴۵۲-۶۰
دورنگار: ۰۲۱-۶۶۷۳۶۷۸۸
تارنما: www.richt.ir رایانامه: ccp@richt.ir
فروشگاه الکترونیکی کتاب: www.richtbook.ir
عکس روی جلد: کنارصندل جنوبی، نمونه‌های سفال قرمز منقوش

سیاس و قدردانی

پس از پایان چهارمین فصل کاوش‌ها در محوطه باستانی ازبکی به پیشنهاد خانم مهری جوادی یکی از اعضای هیأت ازبکی و کارشناس ارشد از میراث کرمان و به دعوت میراث استان کرمان همراه آقای خسرو پوربخشنده معاون هیأت راهی آن دیار شدیم. این دعوت ظاهراً به منظور قدردانی از زحماتی بود که به نظر خانم جوادی من برای ایشان و دیگر همکاران جوان طی فصل حفاری پیشگفته کشیده بودم. بازدید از چندین اثر باستانی در نقاط گوناگون کرمان و شهرهای پیرامون آن بخش از دیدن به دست آمده از میراث کرمان برای ما تدارک دیده بود. یکی از این بازدیدها سفر به بردسیر برای دیدن و عکسبرداری از تعدادی از اشیای به دست آمده از حفاریات غیرمجازی بود که اخیراً دو قاچاقچی قصد خروج آنها از کشور را داشتند. ما خرسب تانه در راه حمل اشیاء به سوی مرزهای جنوبی توسط مأمور جوانی از بخش مبارزه با مواد مخدر از سپاه پاسداران کشف و مصادره شده بود. طبق قانون این اشیاء می‌بایست تا تکمیل پرونده و صدور رأی دادگاه و تحویل رسمی به میراث کرمان در زندان مواد مخدر بردسیر، یعنی محل مصادره آنها باقی می‌ماند. در این سفر علاوه بر خانم جوادی، آقای علی بنی اسد، عکاس میراث کرمان نیز ما را همراهی می‌کردند. تردید دارم زبان و قلمی قادر به بیان هیچانی باشد که از مشاهده حفریات باستانی اشیای بسیار نفیس و یگانه سنگی و فلزی به من دست داد. این آثار نشان دهنده فرهنگ و تمدنی بود که برای افتخار عظیمی را برای تاریخ و گذشته این سرزمین کهنسال به ارمغان آورد و به عنوان یکی از بزرگ‌ترین رویدادهای باستان‌شناسی قرن در تاریخ ثبت شود.

به محض بازگشت به تهران و ارائه گزارش کوتاه اما پر از هیچانی از شواهدات خود و اهمیت آثار مصادره شده در زندان بردسیر، قصد خود از تهیه کاتالوگی از این اشیای بازیافتی را با اقامت گلشن معاون پژوهشی محترم سازمان میراث در میان گذاشتم. ایشان نه تنها و بلافاصله با نیت من موافقت کردند، بلکه پیشنهاد کاوش در جیرفت را نیز به اینجانب پیشنهاد کردند. من به هیچ‌وجه آمادگی پذیرش چنان پیشنهادی نداشتم، زیرا مدیریت یکی از بزرگ‌ترین هیأت‌های سازمان میراث، یعنی کاوش‌های محوطه باستانی ازبکی را عهده‌دار بودم و این خود به معنی حدود ۵ ماه دوری از خانواده بود. افزون بر آن کارهای مطالعاتی مربوط به ازبکی با توجه به وسعت زیاد حفاری فرصت چندانی را جهت درگیر شدن با فعالیت میدانی دیگری برایم باقی نمی‌گذاشت. بنابراین، از پاسخ به این پیشنهاد سفره رفتم. در زمستان همان سال از طرف خانم حمیده چوبک سرپرست حفاریات جازموریان در منتهالیه جنوب شهرستان جیرفت، و حفاریات الموت در شمال ایران، که به دلیل آشنایی با منطقه و علاقه شخصی در یک وضعیت اضطراری درست پس از متوقف کردن حفاریات غیرمجاز در دو گورستان ویران شده توسط قاچاقچیان به کاوش پرداخته بودند، برای ایراد یک سخنرانی به جیرفت سفر کردم. پس از بازگشت از جیرفت بلافاصله مقاله‌ای درباره اهمیت آثار به دست آمده از جیرفت در مجله باستان‌شناسی و تاریخ منتشر کردم.^۱

هم‌زمان با چاپ مقاله یاد شده، در یکی از ملاقات‌هایی که با آقای مهندس بهشتی، ریاست محترم سازمان میراث در دفترشان داشتم، ایشان نظرشان را در مورد تقسیم ایران به مراکز مطالعاتی منطقه‌ای و متمرکز کردن تمامی حفاریات هر منطقه در این مراکز بیان داشتند و در ادامه فرمودند در نظر دارند با ایجاد چنین مرکزی در جیرفت نخستین گام را در این راستا بردارند. آنگاه ایشان ضمن پیشنهاد مسئولیت هماهنگ‌سازی مطالعاتی در این مرکز به بنده، از من خواستند که در جیرفت به کاوش بپردازم. سپس در مورد حضور خانم چوبک صحبت شد. نتیجه کلی پاسخ ایشان این بود که خانم چوبک در درجه نخست به صورت اضطراری به محل فرستاده شدند و دیگر اینکه دوره ایشان و تخصصی که در دانشگاه می‌گذرانند اسلامی بود و محلی که باید کار کنند شهر اسلامی دقیانوس خواهد بود. من از ایشان خواستم

اجاره دهند موضوع را نخست با خانواده‌ام در میان گذارم، زیرا پذیرش خواست ایشان به معنی دور بودن بیش از پیش از آنها بود. اما حتی با موافقت خانواده احساس می‌کردم که برعهده گرفتن مسئولیت دو کاوش برایم سنگین خواهد بود و در نتیجه در نظر داشتم با رها ساختن ادامه کاوش در دوره مادها در محوطه ازبکی، کاوش را به دوران‌های پیش از تاریخ محدود کرده و کار آنجا را طی یکی دو فصل به پایان رسانده و پس از آن خواست سازمان را در مورد جیرفت بپذیرم.

www.ketab.ir

فهرست

۹		سخن ناشر
۱۱		پیشگفتار و مقدمه
۱۳		مقدمه
۱۹		فصل اول: مقدمه‌ای بر سفال‌شناسی
		مقدمه‌ای بر سفال‌شناسی
		فصل دوم: کنارصندل جنوبی
۳۳		برش پله‌ای
۳۹		I برش
۴۷		II برش
۵۱		III برش
۶۷		IV برش
۷۹		V برش
۹۳		VI برش
۹۵		VII برش
۹۷		VIII برش
۱۰۷		IX برش
۱۱۵		X برش
۱۱۷		XIII برش
۱۱۹		XIV برش
۱۲۳		XV برش
۱۲۷		XVI برش
		فصل سوم: کنار صندل شمالی
۱۳۳		سفال کنارصندل شمالی
۱۳۹		I برش
۱۵۱		II برش
۱۵۵		V برش
۱۵۷		VII برش
۱۵۹		VIII برش
۱۶۳		IX برش
۱۶۵		X برش
۱۶۹		XI برش
۱۷۱		XIII برش
۱۷۳		XIV برش
۱۷۷		XV برش
۱۷۹		XVI برش
۱۸۳		XVII برش
۱۸۷		XVIII برش
۱۸۹		XIX برش
۱۹۰		XX - XXIII برش
۱۹۳		بحث گاهنگاری سفال برای جنوب شرق ایران
۱۹۵		الواح
۳۹۷		تصاویر رنگی

سخن ناشر

فرهنگ ایرانی، فرهنگی مانا و پایدار است و سبب این ماندگاری، سه ویژگی انعطاف‌پذیری، تعامل فرهنگی و در نهایت هویت ملی است که علیرغم تنوع و تکثر موجود در جامعه‌ی امروزی به انسجام ملی کمک نموده است. شناخت فرهنگ گسترده این سرزمین کهنسال، تنها راه شناخت هویت ملی است و آن نیز عزت ملی را به همراه می‌آورد. عزت ملی از گسیختگی فرهنگی ممانعت نموده و سرانجام انسجام و قدرت ملی را فراهم می‌سازد.

در ارتباط با موارد مذکور، این پژوهشکده‌ی پژوهشگاه میراث فرهنگی بر بخشی از فرهنگ گسترده‌ی ایرانی حسب تکلیف تعیین شده بر آن، متمرکز است. عظمت این گستردگی فرهنگ و تمدن به گونه‌ای است که برای شناخت دقیق آن باید در فرهنگ کشورهای مستقل کنونی منطقه نیز تأمل نمود.

با نگرشی سریع بر اهداف تشکیل پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری و در راستای تحقق آن و فراهم ساختن بستری مناسب برای ارتقای کیفی فعالیت‌های پژوهشی مرتبط و قدرت بخشیدن و پررنگ ساختن حلقه‌های فرهنگی فراموش شده و احیای هنرهای از یاد رفته این مرز و بوم و همچنین در راستای انجام ششمین وظیفه‌ی برشمرده برای پژوهشگاه، گام نخست این است که گزیده‌ی تحقیقات به عمل آمده در هر یک از پژوهشکده‌ها به ویژه آثاری که حاصل همکاری مشترک پژوهشگاه و مؤسسات تحقیقاتی و آموزشی هم‌تراز بین‌المللی است، به صورت ممکن به نشر درآید که ماحصل آن طریقه‌ای است برای کاربردی کردن دانش به منظور رفع نیاز جامعه و تحقق اهداف برنامه‌ی راهبردی پژوهشگاه در راستای سند چشم‌انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران.

از سوی دیگر اذعان می‌نماییم پژوهش عامل و مبنای پیشرفت و توسعه است و پایدار در جامعه امروزی و به بیان ساده اصل حاکم بر جوامع قرن بیست و یکم است؛ لذا برای ایجاد برآیند حاصل از نتایج و تحلیل یافته‌های مرتبط با آن، تدوین و انتشار یافته‌ها و دانش مرتبط با آن و مستندات مربوطه می‌تواند عامل مؤثری برای شناخت وضعیت حاضر و ابزاری برای بهینه ساختن برنامه‌های دست انجام و نیز راهنمایی برای نسل آینده در راستای شناسایی و معرفی و هویت‌بخشی ایران باشد.

به علت گستردگی حوزه‌ی فرهنگ و تعدد عوامل تأثیرگذار بر آن حرکت در جهت معرفی و شناسایی فرهنگ ملی و میراث مرتبط با آن می‌تواند اولین گام باشد. لذا پژوهشگاه بر آن است با همکاری پژوهشگران و اساتید این رسالت را به انجام رساند و امید دارد با حرکت در این مسیر دست همیاری و همراهی شما را در دست گرفته تا بتواند گام مؤثری در این راستا بردارد.

پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری